

איש חי
רב פעלים
רודף צדקה וחסד
ר'
משה שניצר
ז"ל
ב"ר מנחם מנדל ז"ל
תנצב"ה

מאורות הדף היומי

עלון שבועי ללומדי "הדף היומי"

בית המדרש דחסידי סוכטשוב בני-ברק
 כולל דחסידי סוכטשוב
 כולל "סנה משה"
 ע"ש הרה"ח ר' משה יצחק זיסר ז"ל
 בית מדרש
 למגידי שיעור "דף היומי"
 חתום סופר 3 ת.ד. 471 ב"ב טל. 03-5775333

האשה
החשובה ורודפת
צדקה וחסד
מרת
ורדה שניצר
ע"ה
ב"ר מאיר ז"ל
תנצב"ה

י"ו ל ע"י ביהמ"ד למגידי שיעור "דף היומי" בראשות הגר"ד קובלסקי שליט"א וע"י קרן ברכה ומוטי זיסר

מסכת גיטין כ"א - כ"ז ♦ כלים י"ז, י" - י"ז, י"ג

בס"ד, כ"ב טבת תשע"ז

גליון מס' 867

השבוע בגליון

- ♦ מחאתו של רבי עקיבא איגר במעבדי העורות
- ♦ ההבדל בין "ברירה" לתנאי
- ♦ בעייתם של מעבדי העורות
- ♦ טביעת ניין - הגבול הדק שבין דמיון למציאות
- ♦ מדוע שונה אבידה משאר דיני ממון?

- ♦ זיהוי ייחודי, על פי תכונותיו
- ♦ האישיות של המגרש
- ♦ קריעת הגט

- ♦ שלטים מתחלפים לעזרת המתפללים
- ♦ השבת אותיות לפרוכת
- ♦ הודעות על זמני הדף היומי בשבת
- ♦ מדוע אין כותבים בגט את שם המשפחה?
- ♦ גירושין בפומבי

דבר העורך

מה רוצה יהודי?

טלו יהודי מן הרחוב, הושיבוהו על כסא, הרגיעוהו בכוס צוננים, הגישו לו מטלית שימחה את טרחת היום והבל החום מעל פניו, ושאלו אותו: "מה השאיפה הגדולה ביותר שלך?". הוא לא יחסס לרגע קט. "הילדים. שיגדלו לתורה, לחופה ולמעשים טובים."

★ ★ ★

העיר אפטא שבפולין, לפני שלש מאות שנים.

בחדר מלאכתו הקטן יושב היה איש תם וישר, רכון על שולחן עבודתו.

בחדרת קדש, כשצמרמורת חולפת בגופו, היה מחורר את ספרי הקדש שנמסרו לו לכריכה, תוך שהוא מבטיחם נאמנה, כי החורים שהוא פוער בהם - לטובתם הם, למען יאריכו ימים על האדמה. לאחר מכן היה מלפפם באהבה בחוטים חזקים, מדפן את כריכת העץ בניירות עבים, מדביקם במסירות בדבק הטוב ביותר, נושק להם בחום ומעביר עליהם יד אוהבת.

כך שנים על גבי שנים, עד שכח המשיכה גבר על כח גופו. ידיו כבר נלאו מהשמע לפקודות מוחו המדוייקות, זרועותיו כבדו ואצבעותיו ריפרפו היכן שהיו צריכות לאחוז בחזקה.

בית המלאכה נסגר. מטה לחמו נשבר, והוא ורעייתו המסורה התפרנסו מן היד לפה. אט אט נעלמו חפצי ביתם, הפחות נחוצים.

שעון האורולוגין היה הראשון. בעצה אחת הסכימו ביניהם, כי ממילא משכים הוא לפני עלות השחר ופונה לבית הכנסת, שם הוא שוהה עד לאחר תפילת וותיקין. את תפילות מנחה ומעריב הוא מתפלל לפני ואחרי שיעור המשניות הקבוע הנמסר על ידי רב בית הכנסת. משכך, שעון זה מיותר לחלוטין. כה היתה פשוטה ההחלטה, עד שימים אחדים לאחר מכן תמהו בינם לבין עצמם, מדוע רכשוהו לפני עשרות שנים.

◀

דף כ/א אבל לא בכתב שעל גבי כיפא ואנדוכתרי

שלטים מתחלפים לעזרת המתפללים

סוגייתנו עוסקת בסופר שרקם את אותיות הגט על גבי בד, אך במקום לרקמן כדרך הרוקמים שמכניסים ומוציאים את המחט שוב ושוב לאורך כל האות עד שמתקבלת צורת אות, סופר זה רקם את קוי האותיות בשתי נקודות בלבד, כלומר, הוא תחב את המחט עם החוט במקום מסויים על פני הבד, ובמקום להמשיך לרקום בסמוך, הוא הרחיק עם המחט אל המקום בו אמורה האות להסתיים ושם תחבה בבד. על כן, למרות שעל פני הבד הצטיירו אותיות הגט, אולם, לבד מקצותיהן שהיו רקומות אל הבד, גוף האותיות היה רופף על פני הבד וניתן היה להניעו אנה ואנא. לדברי גמרתנו, גט זה אינו כשר, וכפי שמבאר רש"י (ד"ה אנדוכתרי): "לפי שאינו כתוב וקבוע אלא מוטל על הבגד **וב' ראשו תחובים**". מדברי סוגייתנו משמע, איפוא, כי כתיבה באופן זה אינה נחשבת ככתיבה, ועל כן הגט פסול.

למרבה הפלא, המגן אברהם (או"ח סי' ש"מ ס"ק י') כותב, כי יתכן שעל פי המבואר בסוגייתנו, בשבת אסור ליצור מילה על ידי תחיבת אותיות כסף זו לצד זו בתוך בד. לכאורה יש לתמוה על כך (תוספת שבת סימן מ"ה ועוד) שהרי מסוגייתנו מוכח כי חיבור אותיות באופן שאינן צמודות אל הבד אינו נחשב ככתיבה, וכיצד יתכן ללמוד מסוגייתנו שמלאכה מעין זו אסורה בשבת?

כתיבת הגט מיוחדת היא: בעל המחצית השקל (או"ח שם) מבאר באופן נפלא את סברתו של המגן אברהם, על פי דיוק בדברי רש"י הנזכרים לעיל. שכן, אם אמנם כתיבה באופן זה אינה נחשבת ככתיבה כלל ועיקר, מדוע נזקק רש"י לומר שהכתב "אינו כתוב וקבוע", הרי רש"י היה יכול לבאר בפשטות שכתביה באופן זה אינה נחשבת ככתיבה! משלא פירש כן, ניתן לומר שדווקא לגבי הלכות כתיבת גט אין כתיבה זו מספקת, כיון שהתורה אמרה "וכתב לה **ספר** כריתות", כלומר: הכתב חייב להיות צמוד לספר, ומאחר שהאותיות שנרקמו אל הבד אינן צמודות אליו, אין לגרש בגט זה. אולם לגבי הלכות שבת יתכן שכתביה מעין זו אסורה.

השבת אותיות לפרוכת: על פי זה כתב חיי אדם (הלכות שבת כלל ל"ז ועיי"ש נשמת אדם אות ב') שבשבת אסור לתחוב בפרוכת אות כסף שהיתה רקומה אליה ונפלה. אולם הוסיף וכתב, כי מותר לחבר את האות למקומה הקודם באופן ארעית, כגון: על ידי תחיבת מחט משני צידיה וכדומה, באופן שודאי לא תחזיק מעמד לאורך זמן, וגם פעולה זו יש לעשות ביד שמאל, שהרי הכותב בידו השמאלית אינו עובר על איסור כתיבה מן התורה, מאחר שאין דרך כתיבה ביד שמאל.

צעילוי נשמת

מרת **יהודית בריינה קמר** ע"ה
בת הרב אברהם מרדכי
ואסתר טוביה וינגרטן ז"ל
נלב"ע כ"ג טבת תשס"ח
תנצב"ה
הונצחה ע"י בניה
יוסף משה יהודה ואבינועם קמר שיחיו

צעילוי נשמת

הר"ר **יהודה לקס** ז"ל
ב"ר שלום ומלכה ז"ל
נלב"ע כ"ב טבת תשס"א
תנצב"ה
הונצח ע"י
זוג מרת **חנה לקס תחל** - גבעת שמואל,
וילדיו י. **לקס** - שוהם, נ. **לקס** - יד בנימין,
ד. **קליין**, מ. **בוקובה** - גב"ש

צעילוי נשמת

מרת **חיה הנטר** ע"ה
ב"ר לייב ז"ל
נלב"ע כ"ז טבת תשע"א
תנצב"ה
הונצחה ע"י המשפחה שיחיו

שלטים מתחלפים לעזרת המתפללים: רעיון מעניין הגה גבאי באחד מבתי הכנסת שבארצות הברית, לאחר שהבחין כי בתפילות השבת משתתפים גם יהודים המצויים בשלבים ראשונים של התקרבות למסורת ישראל, ולפיכך הם מתקשים לעקוב אחר התפילה כסדרה. כדי להקל עליהם הוא ביקש להציב טבלה בכותל בית הכנסת, שעליה יוצבו מספרים לפי התקדמות התפילה, לציון מספר העמוד בסידור התפילה בו מתפללים. אולם הוא חשש שהנחת פתקים ממוספרים זה לצד זה אסורה בשבת.

הגאון רבי משה פינשטיין זצ"ל שנדרש לשאלה זו השיב, כי אם הגבאי תוחב את הפתקים לטבלה ומחברם אליה, יש לחשוש לדברי המגן אברהם הנזכרים. אולם, אם הוא מניח את הפתקים על הטבלה ואינו מחברם אליה, אין פעולה זו דומה לכתיבה כלל, ומותר לעשות כן בשבת קודש.

הודעות על זמני הדף היומי בשבת: מסיבה זו גם התיר רבי גדליה פלעד זצ"ל (בעל יסודי ישורון חלק ה' עמוד ס"ח) להשתמש בשבת בלוחות זמני התפילה הנפוצים בבתי הכנסת, אף על פי שבלוחות אלו קבועות מסילות שלתוכן משחילים את זמני התפילות, מועדי השיעורים וכדומה. זאת, מאחר שהשלטים מונחים במסילה אך אינם מחוברים אליה.

דף כד/ב שני יוסף בן שמעון הדרין בעיר אחת מדוע אין כותבים בגט את שם המשפחה?

הגמרא בסוגייתנו מביאה את מחלוקת רבי מאיר ורבי אלעזר, האם "עדי מסירה כרתי" [מלשון כרית] או "עדי חתימה כרתי", כלומר: אלה עדים מעניקים לשטר את כחו לבצע את פעולת הגירושין. דעת רבי אלעזר היא שעדות ה**רואים** את מעשה הגירושין - מסירת הגט על ידי הבעל - מעניקה לשטר את כחו כגט. אולם, רבי מאיר חולק וסובר, שהעדים ה**חותמים** על השטר, הם היוצרים אותו לגט שבכחו לגרש.

בקשר לכך דנה הגמרא לגבי אדם המבקש לגרש את אשתו, אלא שבעירו מתגוררים בני זוג נוספים בעלי שמות זהים לשמו ולשם אשתו. מצב זה גורם לכך, שלדעת רבי מאיר אדם זה אינו יכול לגרש את אשתו, שהרי כאשר העדים חותמים על השטר, עדיין אין מוכח מתוכו מיהו האדם החפץ לגרש את אשתו, כיוון שבעיר זו יש שני יוסף בן שמעון ושתי לאה בת רחל ומהשטר עצמו אין אפשרות לדעת אלה בני זוג עומדים להתגרש. אולם, לדעת רבי אלעזר אין בכך כלום, כיוון שהעדים הנמצאים במעמד הגירושין רואים את בני הזוג ויודעים מיהו אותו יוסף בן שמעון שגרש את אשתו.

גירושין בפומבי: אמנם, בעלי התוספות (ד"ה בעדי מסירה) מבארים, שאף שלרבי אלעזר רשאי אדם זה לגרש את אשתו, אך גזרו חז"ל (בבא בתרא קס"ב) שעליו לזמן **למעמד הגירושין** את כל הזוגות ששמותיהם זהים לשמם, זאת, כדי למנוע מכשול חמור שעלול להיווצר, אם במזיד יתן בעל זה את שטר הגירושין לאשת יוסף בן שמעון השני, שתלך ותציג את השטר קבל עם ועולם, לאמר, מגורשת אני, למרות שלמעשה מעולם לא קיבלה מבעלה גט, אך כאשר כל הבעלים יהיו נוכחים בגירושין, יוכל הבעל למסור את הגט לאשתו בלבד, וכך גם נפסק להלכה (שולחן ערוך אה"ע סימן קל"ו סעיף ו'). מעניין להוסיף את דברי הרמ"א (שם) המביא את מנהגם בימים ההם, שהבעל נתן את הגט לאשתו **בנוכחות קהל רב**, זאת כדי שאם באותה עיר יש זוג נשוי עם שם זהה, יוכל הבעל להיות נוכח במעמד הגירושין ולהיווכח, שהגט ימסר לידי המגורשת בלבד ולא לידי אשתו.

מדוע אין כותבים בגט את שם המשפחה? בתקופתנו, ביישובים רבים ברחבי תבל מתגוררת אוכלוסיה רבה. כמו כן, הגירושין אינם נעשים בפומבי אלא בבית הדין, ועל כן חוזרת ונשנית הבעיה, כיצד להמנע מהמכשול שהוזכר לעיל. לכאורה ניתן היה לכתוב את שם המשפחה של המגרש בגט (עיין שו"ת חתם סופר אה"ע חלק ב' סימן ל"ב), אם שם המשפחה של שני הזוגות [ששמם הפרטי זהה] אינו זהה, וכך לא יבואו לידי חילופין. אלא שהרמ"א (אה"ע"ז סימן קכ"ט סעיף ט"ז) כותב כי אין לעשות כן. טעם הדבר: תוספת זו מעוררת בעיות אחדות, כגון: האם להצמיד את שם המשפחה עם שמו הפרטי של המתגרש [למשל: יוסף קלעפולץ ב"ר גרשון], או שמא הוא נחשב ככינוי בלבד, ויש לכתובו אחר שם אביו [למשל: יוסף ב"ר גרשון קלעפולץ]. כמו כן, עלולים לבוא לידי טעות אם שם המשפחה הוא כינוי של שם פרטי, כגון "לוי", המשמש גם כשם פרטי (שו"ת אגרות משה אה"ע"ז חלק א' סימן קע"ח).

זיהוי ייחודי, על פי תכונותיו האישיות של המגרש: בעל בית שמואל (שם) מייעץ, שיציינו בגט פרט ייחודי המאפיין את הבעל, וכך ימנע החשש שמא אשה אחרת תשתמש בגט זה. ואכן, הגאון רבי עקיבא איגר זצ"ל מספר (תוספות רבי עקיבא איגר, שלהי מסכת פאה) על בית הדין בליסא, שסידר גירושין לאדם בעל שם זהה לשמו של אדם נוסף שחי בליסא, ועל כן ציינו הדיינים בשטר הגירושין שהמגרש הוא "פלוגי הפסח". אמנם, הפתחי תשובה (סדר הגט ס"ק כ"ה) מעיר, כי יש

הבא אחריו היתה מיטת הברזל הרחבה של חמותו הישישה, שעזבה אותם לאנחות חדשים אחדים לפני כן. מיטה חזקה ויציבה זו, נוצרה במסגריה של אחד מאבות המשפחה לפני דורות אחדים, ועתידיה היתה לשרת עוד שנים ארוכות.

ביתם הלך והתרוקן, אך לבם התרחב ועלה על גדותיו עם כל שבת קדושה נוספת שחלפה, ועלה בידם לכבדה כיאור. בימות החול הסתפקו בלחם צר ומים לחץ, אך על תחושת הקדושה העילאית של שבת קדש, לא ההינו לוותר. היא היתה ציר חייהם, סלע קיומם עלי אדמות. ממנה הגיחו אל ששת ימי המעשה, ואליה נמלטו מהם.

ויהי היום, שיום שישי היה, שבת קדש עמדה בפתח, ובידיהם אין פרוטה לפרוטה. לא היו עצובים כלל על אביונם ומרידותם, אלא על שאין בידיהם לכבד את שבת המלכה כיאור וכיאור.

בצעדים עצובים עמד לצאת מביתו אל עבר בית המדרש, תוך שהוא ורעייתו המסורה מסכמים ביניהם בעגמומיות נכאה, כי זאת השבת יקיימו את דברי רבי עקיבא, "עשה שבתך חול". עמדו השניים בפתח הבית ויהי לבם הומה מצער, על קדושת השבת שתוחמץ.

יצא ר' שבתאי מביתו בברכת שבת שלום, ושרך את צעדיו הלאים אל בית הכנסת. זמן רב עוד נותר עד בא שבת המלכה, אך לא היה לו במה לסייע בהכנות לשבת המלכה, אין כיצד. המלכה תבוא בלווי מלאכי השרת והוא, אין לו במה לקדם את פניהם.

לאחר התפילה התעכב ר' שבתאי בבית הכנסת, כדי שלא יהלך בצוותא עם שכניו, וישאלוהו הלמאי שחוק ביתו ואין בוקע אור השבת מחלונותיו. כצאת המתפללים, יצא הוא בגפו ברחובות העיר. מכל עבר נשמעו משפחות מאושרות משוררות לכבוד המלאכים, והוא... נפשו הומיה עליו. מידי פעם הפנה את עיניו לצדדים, כמצייץ במלאכי השרת המלווים אותו, על מה יענו "אמן".

בהתקרב לביתו, נמלאו פניו תמיהה רבת. אור עז הציף את חדר האוכל, ובהציצו דרך חלון המטבח הבחין בתבשילים שונים סדורים לראווה על פני מגשי השבת.

כאבי גבו ולאוזן עצמותיו נשכחו באחת. בצעדים קלילים הזדרז לביתו ועוד בטרם הספיק לפצות את פיו שחה לו רעייתו, כי בעת שפנה לבית הכנסת, לא היתה מסוגלת לשבת בחוסר מעש, אחר עשרות שנים שרגילה היא לעמול בשעות אלו לכבוד שבת המלכה, והחליטה לסדר את ארון הבגדים. במהלך פשוטיה וחיפושיה, גילתה בגד ישן נושן, עליו נצצו... כפתורי כסף. חיש מהר אצה אל הצורך, הפצירה בו לבדוק את שוויים, ובו במקום קיבלה מעות עבours ובזרזות רכשה מאכלים. יין ונרות לכבוד שבת קדש, והרי שלהם לפניהם.

לא ניתן לתאר את תחושת האושר העילאי שאפפה אותם. בעיני רוחם ראו את מלאכי השרת מכריזים "אמן" רבתי, ובלא אומר ודברים החלו רגליהם מרקדות ומפזזות לכבודה של שבת המלכה, על שלבסוף עלה בידיהם לכבדה כיאור וכיאור.

שני יהודים עניים, אביונים מרודים, ניצבו בבית דל מט ליפול, ורקדו מאושר, כמו התבשרו זה עתה כי הפכו לאנשים העשירים ביותר בעולם. והם אכן היו העשירים ביותר.

לאחר מכן פנו לאכול, בשירות ובתשבחות לא-ל בורא עולם, ומשסיימו את סעודתם, שבו ורקדו עד כלות כל הכוחות.

הסידים מספרים, כי לכששמע הבעש"ט הקדוש זיע"א על תמימותם וצדקותם, בירכם כי יזכם הקב"ה בבן שיאיר את העולם, וכחלוף שנה זכו לחבוק בן שלמים התפרסם כמגיד מקו"ניץ.

המעוניין לזכות את הרבים בסיפור מעניין, או בעובדה מרתקת שניתן ללמוד מהם מוסר השכל, מוזמן לפנות למערכת מאורות הדף היומי, ואנו נפרסם זאת בע"ה בטור זה. כתובתנו: ת.ד. 471 בני ברק. פקס: 03-570-67-63 דוא"ר: mendelson@meorot.co.il

פנינים

דף כב/א דמפסיק צונמא

לאיש לא נהיר /

היכן הרמב"ם את האבן השאיר

סיפר הגרא"מ שך זצ"ל: בשנות צעירותי תמהתי מדוע השמיט הרמב"ם את דברי הגמרא הללו שהסלע מפסיק בין השורשים. לא מצאתי מי שעמד בכך, עד שנזכרתי: בהיותי בחור השתתפתי בחתונת רבי משה פינקל, בן הסבא מלסבודקא, עם בתו של ראש ישיבת סלבודקא הגרמ"מ עפשטיין. זכרתי שהחתן דיבר בחתונה בסוגיא זו, אולם לא זכרתי מה אמר. ברם נזכרתי שאחר הדרשה עלה הגרא"א קפלן לומר דברי בדחנות וחזר על דרשת החתן בחרוזים כשבין היתר אמר:

קעמען דאך נישט פארשטיין / או האט דער רמב"ם אוועק גליאזט דעם שטיין [בתרגום חופשי: לאיש לא נהיר / היכן הרמב"ם את האבן (הסלע) השאיר]. אם כן, איפוא, כבר עמדו בשאלה זו... (שימושה של תורה, רלח).

דף כד/א והא לא חזרה שליחות אצל הבעל

רק בשבת

מושג זה שבגמרא, שיש צורך שתחזור שליחות אצל הבעל, עניין עמוק הוא שהאחרונים ניסו לבארו ולהסבירו.

אומרים בשם בעל חזון איש זצ"ל:

ישנם דברים עמוקים שבתורה שרק בשבת קודש יש הארה מיוחדת להבינם ולהתענג על עומקם, ואף זה מכללם... (פאר הדור ג/עא).

דף כה/ב רבי יהודה יוסי ורבי שמעון אוסרין

ע"ד

וכך נפסקה הלכה זו ברמב"ם (מעשר ז/א): "מי שהיה לו מאה לוג של יין טבל מן התורה, ואמר שני לוגין שאני עתיד להפריש מהן הרי הן תרומה... לא יתחיל וישתה, עד שיניח בסוף שיעור תרומות ומעשרות. אלא יפריש ואחר כך ישתה".

והרי הדברים סותרים. לא יתחיל וישתה עד שיניח בסוף?!! בא חזון איש והוסיף מרכאות. לא "עד שיניח בסוף", אלא "ע"ד שיניח בסוף", כלומר לא ישתה על דעת שיניח בסוף, והכל על מקומו בא בשלום... (עיין ילקוט שנו"ס ברמב"ם פרנקל).

לעילוי נשמת

הר"ר **נפתלי צבי שיף** ז"ל

ב"ר יששכר דב ז"ל נלב"ע כ"א בטבת תשנ"ח

תנצב"ה

הונצח ע"י המשפחה שיחיו

לעילוי נשמת

הר"ר **מנשה וסרצ'ג** ז"ל

ב"ר אברהם ז"ל נלב"ע כ"ב בטבת תשל"ב

תנצב"ה

הונצח ע"י המשפחה שיחיו

לעילוי נשמת

מרת **אדלה (איידל) האוזר** ע"ה

ב"ר יונה פאטשוק ז"ל נלב"ע כ"ו בטבת תשס"ד

תנצב"ה

הונצחה ע"י בנה ידידנו ר' **שלמה האוזר** שיחיו

להמנע מאיזכור תכונות פוגעות, ואין ללמוד מבית הדין בליסא שלא עמדה אפשרות אחרת בפניו. **קריעת הגט:** בשו"ת תשובות והנהגות (חלק ג' סימן תנ"ה) מבאר, כי בימינו אין כל חשש לחילופי גיטין, מאחר שאין הגירושין מתבצעים בפני עדים בלבד כבעבר, אלא בפני דייני בית הדין המזהים בקפדנות ובדקדקנות את המתגרשים. בנוסף לכך, מאחר שכיום המנהג הוא שאין משאירים את הגט ביד האשה לאחר מעשה הגירושין, אלא קורעים אותו, ונותנים לאשה אישור מפורט מטעם בית הדין על גירושיה, אין כל חשש שיעשה בגט זה שימוש שלא כדין (ועיין חזון איש אהע"ז סימן צ"א ס"ק י"ג).

דף כה/א אמר לבלבד כתוב לאיזו שארצה אגרש - פסול לגרש בו, אלמא אין ברירה

מחאתו של רבי עקיבא איגר במעבדי העורות

מבואר במשנתנו, שבשעת כתיבת הגט על הבעל לציין למי מנשותיו הוא מייעדו. אולם, אם הוא מורה לסופר שיכתוב גט עבור אחת מנשותיו [שלשתייהן שם שווה], ואינו מציין עבור מי מהן - הגט אינו כשר. הגמרא מבארת כי הטעם לכך הוא משום ש"אין ברירה", כלומר: בשעת עשיית מעשה יש להשלים את כל פרטיו ואין אפשרות להשאיר חלקים ממנו בלתי מבוררים על סמך כך שבעתיד, כאשר הבעל יחליט איזו אשה הוא רוצה לגרש, יתברר למפרע עבור מי נכתב הגט.

למעשה, כפי שמובא בהמשך סוגייתנו, נידון זה הוא מחלוקת התנאים רבי מאיר ורבי יהודה. רבי יהודה סובר ש"אין ברירה", אך רבי מאיר חולק וסובר ש"יש ברירה", ואף שכעת עדיין אין ברורה תכלית המעשה ומטרתו, בעתיד, כאשר היא תתברר, יחול המעשה למפרע עבור כוונה זו.

להלכה נפסק (שולחן ערוך יו"ד סימן של"א סעיף י"א) כי לגבי דיני תורה "אין ברירה", ולגבי תקנות מדברי סופרים "יש ברירה" [בטעם הדבר מבאר שאגת אריה, סימן פ"ט ועוד אחרונים, שמאחר שספק דאורייתא לחומרא, אין סומכים על העתיד שיברר את כוונת המעשה. אולם, בדרבנן שספיקא לקולא, ניתן לסמוך על כך. אמנם, היש"ש, בבא קמא פרק ה' כלל כ"ב, נקט שזו הכרעת הגמרא ולא מכח ספק עיי"ש].

ההבדל בין "ברירה" לתנאי: רבותינו הראשונים (רש"י, תוספות ורמב"ן), דנו רבות לבאר את ההבדל בין **תנאי** ל"**ברירה**". כלומר, מדוע לכל הדעות יכול אדם לעשות גט ולהתנות את קיומו בירידת גשמים ביום המחרת, אך אינו יכול לעשות גט ולברר ביום המחרת עבור מי נכתב רמב"ן מבאר, שכדי שמעשהו של אדם יחול, עליו לדעת את מטרת המעשה בשעת עשייתו. על כן, הכותב גט לאחת משתי נשותיו, הרי אינו יודע כלל איזה מעשה הוא עושה, האם גירושין לאשתו האחת או לרעותה. לעומת זאת, העושה תנאי "על מנת שיירדו גשמים", הגדיר במדויק שהוא רוצה לגרש את אשתו רחל, אלא שסייג זאת בתנאי צדדי שהגט יחול אם יירד גשם, אך המעשה עצמו ברור (ועיין עוד כיצד פירש את הגמרא בע"ב).

בעייתם של מעבדי העורות: כידוע, עיבוד עורות לצורך כתיבת ספר תורה (שולחן ערוך יו"ד סימן רע"א סעיף א'), מזוזות ועשיית תפילין (שם סימן ל"ה סעיף ח'), צריך להעשות לשם קדושה. לאחר שעובדו העורות לשם קדושה, אין להשתמש בהם למטרה אחרת כיוון שבכך מורידים אותם מקדושתם. משום כך, חששו מעבדי העורות לעבד את כל העורות בקדושה, שהרי לאחר מכן לא יוכלו למכור מעורות אלו לסופרים המעוניינים לכתוב על גביהם גיטין - שאינם נחשבים כדבר שבקדושה. על כן נהגו מעבדי העורות לומר: "שיהא מעובד לשם ספר תורה או תפילין ומזוזות וגיטין **כפי מה שיבחרו אחרי כן**", דהיינו, שבעתיד כאשר **יתברר** לשם מה נועדו העורות, ייקבע, האם נתקדשו העורות בזמן עיבודן אם לאו.

כנגד מנהגם של בעלי העורות, יצא חוץ הגרע"א (שו"ת מהדורא קמא סימן ב') שטען, כי לא זו בלבד שלא הועילו אלא אף קילקלו! שהלא שנינו, שבדינים והלכות מדאורייתא "אין ברירה", ואם כן נמצא שאף העורות שלבסוף ישתמשו בהם לכתוב ספר תורה לא נתקדשו כראוי, כי לא החילו עליהם את הקדושה בעת עשייתם אלא המתינו עמה עד שתוברר מטרת הסופר הקונה את הקלף. **הגרע"א יעץ,** שבשעת עיבוד העורות יקדשו כמקובל, אלא **שיתנו** שהם מותרים לעצמם את האפשרות לבטל את הקדושה, אם ירצו. אמירה זו שונה מאמירתם הקודמת, מאחר שכעת הם מבררים **באופן וודאי** שהם מעבדים לשם קדושה אלא שמותרים לעצמם רשות לבטלה, ואילו באמירתם הקודמת, הרי לא קידשו את העורות בוודאות אלא לפי מה שיתברר בעתיד.

אמנם, קביעתו של הגרע"א היא משום שלדעתו חובת עיבוד העורות לשמה הוא מדאורייתא, ובדאורייתא "אין ברירה". אולם, דעת הפרי מגדים שחיוב זה אינו מדאורייתא כי אם מדרבנן, ולפיכך, יכולים מעבדי העורות לעשות כמנהגם שהרי בדינים מדרבנן מועילה "ברירה". ואכן, הביאור הלכה (סימן ל"ב סעיף ח', ד"ה או) נשאר להלכה ב"צריך עיון" האם ניתן להשתמש בעורות אלו בדיעבד, שהרי יש להסתפק אם הלכה זו היא מדאורייתא או מדרבנן.

דף כז/ב ודוקא צורבא מדרבנן, אבל אינש בעלמא לא

טביעת עין - הגבול הדק שבין דמיון למציאות

בסוגייתנו מסופר כי רבה בר בר חנה איבד גט שנמסר לידינו, ואמר שהמוצא את הגט יכול להחזירו לו הן על פי סימנים והן על פי "טביעות עין", שהרי תלמיד חכם אינו צריך לתת סימנים בחפץ שנמצא, ודי בכך שהוא מתבונן בו ומכיר כי שלו הוא (בבא מציעא יט/א, שולחן ערוך חו"מ סימן רס"ב סעיף כ"א).

הגבול הדק שבין דמיון למציאות: הסבר מעניין לייחודיותו של תלמיד חכם שרק הוא רשאי ליטול את אבידתו על פי טביעות עין, מטעים בעל התפארת יעקב בדעת רש"י (ד"ה לצורבא מרבנן): כשאדם נדרש לזהות חפץ, עלולים גבולות המציאות והדמיון להתערבל ולהתאחד במחשבתו בקלות. על כן, לתלמידי חכמים בלבד ניתנה זכות לזהות את אבדותיהם על פי טביעות עין, שהרי הם ניחנו בכושר האבחנה בין דבר לדבר. אמנם, גם מי שאינו תלמיד חכם רשאי להעיד כי פלוני מת ואשתו מותרת להנשא ואף שאינו נותן סימנים מיוחדים אלא סומכים על טביעות עינו שהכיר את המת. על פי הכתב סופר (שו"ת אהע"ז סימן ל"א), ההבדל נעוץ בכך, שזיהוי **אנשים** קל יותר מאשר זיהוי **חפצים**.

ודובר אמת בלבנו: לעומת זאת, סוברים בעלי התוספות (ד"ה ודוקא), כי טביעות עין של תלמיד חכם זהה לשאר בני אדם, אלא שעל תלמיד חכם אפשר לסמוך שלא ינצל לרעה את האפשרות שניתנה לו לקבל את אבדותיו שלא על פי סימנים.

מדוע שונה אבידה משאר דיני ממון? רבות פלפלו האחרונים לבאר, מדוע ניתן לקבל אבידה גם על פי טביעות עין בלבד, ואילו בדיני ממונות על התובע להביא שני עדים להוכחת טענותיו. הגאון רבי שמעון שקופ זצ"ל (שערי יושר שער ו' פרק י"ד) מבאר, כי בכל משפטי הממונות התובע רוצה לקבל לידיו ממון שיש לו תובעים נוספים. לעומת זאת, המאבד חפץ כלל אינו צריך לתת בו סימנים, שכן למוצא האבידה אין כל הצדקה להשאיר ברשותו לאחר שבא אדם וטוען כי שלו היא. אלא מאחר שדרשו חז"ל (בבא מציעא כח/א) כי על מוצא החפץ לחקור ולברר שהאבידה אכן שייכת לאדם התובע אותה, לפיכך, לגבי אבידה אין צורך בבירור ובאימות כבשאר דיני ממונות, ודי בכך שהמאבד נותן סימנים בחפץ, או אם תלמיד חכם מכיר בטביעות עינו כי שלו הוא (עיין עוד פרי יצחק חלק ב' סימן נ"ו).

"התחברתי והרגשתי את מתיקות התורה"

בדרך, בבית, בעבודה,

24 שעות

ביממה

מתחברים לשיעור המרתק

להאזנה חייגו:

073-2951342

למסכת הנלמדת הקישו 1

בעלות שיחה רגילה

חוויה רוחנית מרגשת

ספרון חודשי ללימוד יומי קצר
בכל יום משנה אחת
הלכה אחת וקטע מהגמרא

לחודש התנסות חינם!

חייג עכשיו: 3029*

או שלח מייל לדוא"ל veten@meorot.co.il

